

Korai intézményes kétnyelvű fejlesztés. Miért és hogyan?

Kovács Ivett*

Judit Kovács – Éva Trentinné Benkő

The World at Their Feet

Children's Early Competence in Two Languages through Education

Kovács Judit és Trentinné Benkő Éva (2014): *The World At Their Feet. Children's Early Competence in Two Languages through Education. (A világ a lábuk előtt hever. Korai intézményes kétnyelvű fejlesztés.)* Eötvös József Könyvkiadó, Budapest.

A korai kétnyelvű oktatás elmélete és gyakorlata még fiatal tudományterületnek számít. Ez a tanítási forma csupán az utóbbi húsz évben jelent meg az oktatási palettán Európában, illetve Magyarországon, és rengeteg tévhit, valamint negatív feltételezés övezte. A gyakorlat azonban bebizonyította létjogosultságát. A tévhitiek eloszlatásában hatalmas munkát végzett és végez a szerzőpáros már hosszú évek óta. Kovács Judit a kétnyelvű oktatás elméleti háttérének, a felsőoktatásban, az óvodapedagógiában és az általános iskolában való megjelenésének szakértője, jelenleg az ELTE TÓK Idegen Nyelvi és Irodalmi Tanszékének docense. PhD értekezését Magyar–

angol kéttannyelvű általános iskolai programok közoktatásunkban címmel írta. Doktori eljárások résztvevőjeként is a korai kéttannyelvűség és a gyermek-nyelvpedagógia területén működik közre, és e szakterületen is habilitált. Számos könyvet publikált a témában.¹ Szerzőtársa, Trentinné Benkő Éva, aki szintén az ELTE TÓK oktatója, PhD értekezését A korai kétnyelvűség támogatására szolgáló pedagóguskompetenciák és pedagógusképzés címmel írta, és szintén számos publikációja született e területen.²

Most megjelent közös kötetük eddigi munkásságukhoz méltóan, ismét jelentős hozzájárulás a korai kétnyelvű oktatás elfogadtatásához és megismertetéséhez. Az Eötvös József Könyvkiadó gondozásában 2014-ben megjelent kötetükkel – ahogy a Bevezetőben olvashatjuk – a szerzők elsődleges célja összegyűjteni és megosztani az elmúlt két évtizedben megszerzett tudásukat és tapasztalatukat. Részletesen körbejárják a címben felvázolt témát gyakorlati és elméleti szempontból egyaránt. Bemutatják, kontextusba helyezik a kétnyelvűséggel foglalkozó legfontosabb szövegek alapkérdéseit, alapgondolatait. Eltérően a téma legfontosabb szerzőitől, például Navracsecs Judittól (1999), aki elsősorban pszicholingvisztikai szempontból elemzi a kérdést, Bartha Csillától (1999), aki az elméleti háttérrel kutatja, és szociolingvisztikai megközelítésből vizsgálja, vagy Colin Bakertől (1988), aki az alapkérdéseket járja körül, ők inkább tankönyvszerűen egymás mellé helyezik a téma különböző aspektusait kifejezetten a korai nyelvsajátításra fókuszálva. Szintén gyakorlati kontextusba kerül például Stephen Krashen elmélete (1981) a nyelvsajátítás és a nyelvtanulás különválasztásáról, illetve input-hipotézisének (1985) relevanciája tényleges gyakorlati feladatokban kerül bemutatásra. Számos aspektusból alátámasztják állításukat, miszerint a korai kétnyelvű intézményes fejlesztésnek fontos helye van az idegen nyelvek oktatásának palettáján. Bemutatják, elmagyarázzák, mit jelent a CLIL szakkifejezés (Content and Language Integrated Learning) vagyis tartalom alapú nyelvoktatás (Bognár, 2005) vagy tartalom és nyelv együttes fejlesztése (Trentinné

* Kovács Ivett: óvodapedagógus a Happy Kids Nemzetközi Óvodában, E-mail: ivett.kovacs@yahoo.com

1. Például: Vámos Ágnes és Kovács Judit (szerk. 2008), Kovács Judit (2009).

2. Például: Kovács Judit és Trentinné Benkő Éva (2011), Trentinné Benkő Éva (2013).

Benkő, 2014), és gyakorlati feladatokkal segítenek kompetens CLIL-tanárrá válni, valamint a már képzett tanároknak elmélyíteni, frissíteni a tudásukat.

Rendkívül praktikus szerkesztett könyv, ami kétségtelenül a szerzők gyakorlati oktatásban szerzett tapasztalatainak köszönhető. A formailag jól áttekinthető munkában részletes tartalomjegyzék segít eligazodni, melyben az alfejezetek is fel vannak tüntetve nagyban megkönnyítve ezzel a könyvhasználatot. Hasonlóan nagy segítséget jelent az olvasó számára a könyv elején szereplő Rövidítésjegyzék, illetve a végén egybegyűjtött Glosszárium, ahol nagy igényességgel kerültek felsorolásra és definiálásra a téma szempontjából releváns szakkifejezések. Minden fejezet végén lenyűgöző részletességű bibliográfia kapott helyet, ezáltal áttekinthető a bemutatott terület kutatási anyaga, az egyes témák továbbkutatását segítve. A szöveg és a bibliográfia egyaránt tükrözi, milyen hatalmas szakanyagot használtak fel a szerzők, és milyen jól ismerik tudományterületüket. Minden fejezet az alapkérdések megfogalmazásával indít, illetve a vázlatpontok felsorolásával. Ezután következik a vázlatpontok kifejtése, mindig keretben kiemelve a téma fő elemét. Majd a fejezet végén színes keretben összefoglalásra kerülnek a fejezet legfontosabb gondolatai. A szöveg élvezetes stílusban íródott, könnyen olvasható, érthető angol nyelvvel. Maradt a szövegben azonban néhány gépelési hiba, ami elkerülte a szerkesztők figyelmét. Táblázatok, diagramok rendszerezik az adatokat, tényeket, segítik az áttekinthetőséget, teszik szemléletessé az információkat. Két fő részre tagolódik a könyv: az első a téma elméleti bemutatása, a második rész pedig gyakorlati segédanyagok gyűjteménye.

Az első rész első fejezete a korai kétnyelvűség biológiai hátterét mutatja be. Leírja, hogyan látták-látják az első, illetve második nyelv elsajátításának biológiai aspektusait a 19. századtól napjainkig. Áttekinti a multikompetencia kérdését, mely a kétnyelvűség alapja, valamint összefoglalja a kétnyelvűséget övező negatív és pozitív feltételezéseket. Bemutatja, hogy a konkrét nyelvi hozadékon túl milyen kognitív és metanyelvi képességek fejlődnek ki a korai idegennyelv-elsajátítás során. A második fejezet témája általában a nyelvtanítás, illetve a kétnyelvű oktatás történeti áttekintése nemzetközi és hazai viszonylatban, kitérve arra, hogy a közelmúlt társadalmi-politikai változásai milyen hatást gyakoroltak rájuk. A harmadik fejezet bemutatja a Kanadában elterjedt kétnyelvű oktatási módszert, az immerziós modellt és összeveti a későbbiekben, Európában megszületett és elterjedt CLIL-módszerrel. Kifejti a CLIL betűszóval jelölt szakkifejezés jelentését, történetét és magyarországi megjelenését, helyzetét. A negyedik fejezet a korai nyelvsajátítás társadalmi elfogadottságát, jellemzőit, előnyeit mutatja be. Meghatározza, mit jelent a „korai” szó, és ezzel összefüggésben elmagyarázza, miért beszélhetünk inkább nyelvsajátításról, mint nyelvtanulásról a pubertás kor előtt. Az ötödik fejezet azt vizsgálja, hogy milyen egy kompetens CLIL-tanár, milyen egy CLIL-óra, valamint milyen kompetenciákkal kell bírnia egy tanárnak. A szerzők többek között saját tapasztalataikra és kutatási eredményeikre támaszkodva adnak választ a felvetett kérdésekre, kitérve az óvodapedagógusokra is, valamint az értékelés problémájára. A hatodik fejezet a CLIL-diákokat helyezi fókuszba: vannak-e feltételei a programban való részvételnek, hogyan történik az anyag feldolgozása? Részletezi a tanulási stratégiákat, valamint a CLIL lényegét, a feladat-alapú oktatást, mely a kutatók szerint hatékonyabban tanuló diákokat eredményez. A hetedik fejezet két – eddig nem publikált – kutatás eredményeinek ismertetése. *Kovács Judit* a kétnyelvű oktatásban részt vevő diákok nyelvi szintjét vizsgálta, *Trentinné Benkő Éva* pedig a CLIL-tanárokat: kompetenciáikat, szükségleteiket, nehézségeiket.

A második, gyakorlati rész szintén hét témára oszlik. Itt is, ahogyan az első részben, fel vannak tüntetve a források, melyek többségében a szerzők saját tanítási gyakorlata során született anyagainak gyűjteményei. Az első téma a CLIL elméletével foglalkozik, ezek a kétnyelvűség elméleti és történeti hátteréről szóló tananyag feldolgozását és elmélyítését szolgáló feladatok, többek között kvíz, definíciók, illetve szövegértelmezés. A második a CLIL gyakorlatához és a korai nyelvsajátítás témájához tartozó feladatok. A harmadik, negyedik és ötödik

rész az iskolai CLIL-órák vagy óvodai CLIL- tevékenységek megtervezésében nyújt segítséget segédanyagokkal (dalok, versek, mondókák, témák, kérdések stb.). Példákat mutat be a feladat-alapú oktatáshoz, valamint az értékeléshez is. Képekkel szemlélteti a különböző kompetenciák fejlesztéséhez és különböző tantárgyak tanításához használható eszközöket, anyagokat. Ötleteket kínál a feladat-alapú szókincsbővítésre témakörönként, sőt, egy komplett 45 perces CLIL-óratervet is bemutat földrajz vagy angol célnyelvi civilizáció tantárgyból. A hatodik és hetedik téma CLIL-tanárképzési feladatokkal foglalkozik, illetve azokra adott válaszokat is bemutat. A feladatok elvégzése többek között a CLIL-tanár kompetenciáinak megfogalmazását, fejlesztését, célozza, óralátogatásnál, értékelésnél használható szempontokat nyújt stb. A függelékben megtalálhatók az első részben bemutatott kutatási anyagok eredményei részletesebben kifejtve, illetve a tanítási gyakorlatban használható további segédanyagok, énekek, mondókák.

Összefoglalva elmondható tehát, hogy a könyv rendkívül fontos munka e szakterületen. Nélkülözhetetlen tankönyv a tanító- és óvodapedagógus-képzésben a kétnyelvű szakirányon, és az európai kontextusra fókuszálásnak köszönhetően nem csupán Magyarországon használható, hanem más országok kétnyelvű oktatásában is. Már végzett és gyakorló pedagógusok számára is fontos szakkönyv és segédkönyv, de a laikus érdeklődőknek is bőséges információforrást jelenthet. Ahogy a szerzők több helyen hangsúlyozzák a könyvben: az eredményes oktatáshoz rendkívül fontos, hogy jól képzett, kompetens szakemberek tanítsák a kisgyerekeket. Ahogy *Vámos Ágnes*, a szakterület megkerülhetetlen szaktekintélye mondja: „Az eszközt kell megtalálni arra, hogy megfelelő külső-belső szakmai inspirációval, együttműködéssel a praxis közvetlenül involválódjon saját problémáinak feltárására, keresse a helyben releváns megoldásokhoz szükséges új tudást, és mielőbb, közvetlenül hasznosítsa és továbbadja azt.”³ *Kovács Judit* és *Trentinné Benkő Éva* jelentősen hozzájárult e munkájával ahhoz, hogy ez a cél megvalósulhasson.

3. Interjú *Vámos Ágnessel*. Edupress. URL: <http://www.edupress.hu/hirek/index.php?pid=egycikk&HirID=29368&hirlevel=1>. Utolsó letöltés: 2014. 11. 15.

Szakirodalom

1. Baker, C. (1988): *Key Issues in Biligualism and Bilingual Education*. Multilingual Matters, Clevedon.
2. Baker, C. (1996): *Foundations of Bilingual Education and Bilingualism*. Multilingual Matters, Clevedon.
3. Bartha, Csilla. (1999): *A kétnyelvűség alapkérdései. Beszélők és közösségek*. Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest.
4. Bognár Anikó (2005): A tartalom fontossága az idegen nyelv oktatásában – is. *Új Pedagógia Szemle*. 9. 37–45.
5. Kovács Judit (2009): *A gyermek és az idegen nyelv*. Eötvös József Könyvkiadó, Budapest.
6. Kovács Judit és Trentinné Benkő Éva (2011): *A Task-based Reader on Methodology and Children's Literature*. Felsőoktatási jegyzet. ELTE Eötvös Kiadó, Budapest.
7. Krashen, S (1981): *Second Language Acquisition and Second Language Learning*. Pergamon, Oxford.
8. Krashen, S (1985): *The Input Hypothesis: Issues and Implications*. Longman, London – New York.
9. Navracsics Judit (1999): *A kétnyelvű gyermek*. Corvina Kiadó, Budapest.
10. Trentinné Benkő Éva (2013): A kétnyelvi képzésre jelentkező óvodapedagógus hallgatók nézetei és motivációi az ELTE TÓK-on. In: Árva V. és Márkus É. (szerk.): *Education and/und Forschung II*. ELTE TÓK Tudományos Közlemények XXXV., Budapest
11. Trentinné Benkő Éva (2014): A kétnyelvű fejlesztés és a pedagógusképzés. *Neveléstudomány*. 3. 89–108.
12. Vámos Ágnes és Kovács Judit (2008, szerk.): *A két tanítási nyelvű oktatás elmélete és gyakorlata 2008-ban. Jubileumi tanulmánykötet*. Eötvös József Könyvkiadó, Budapest. 187–213.